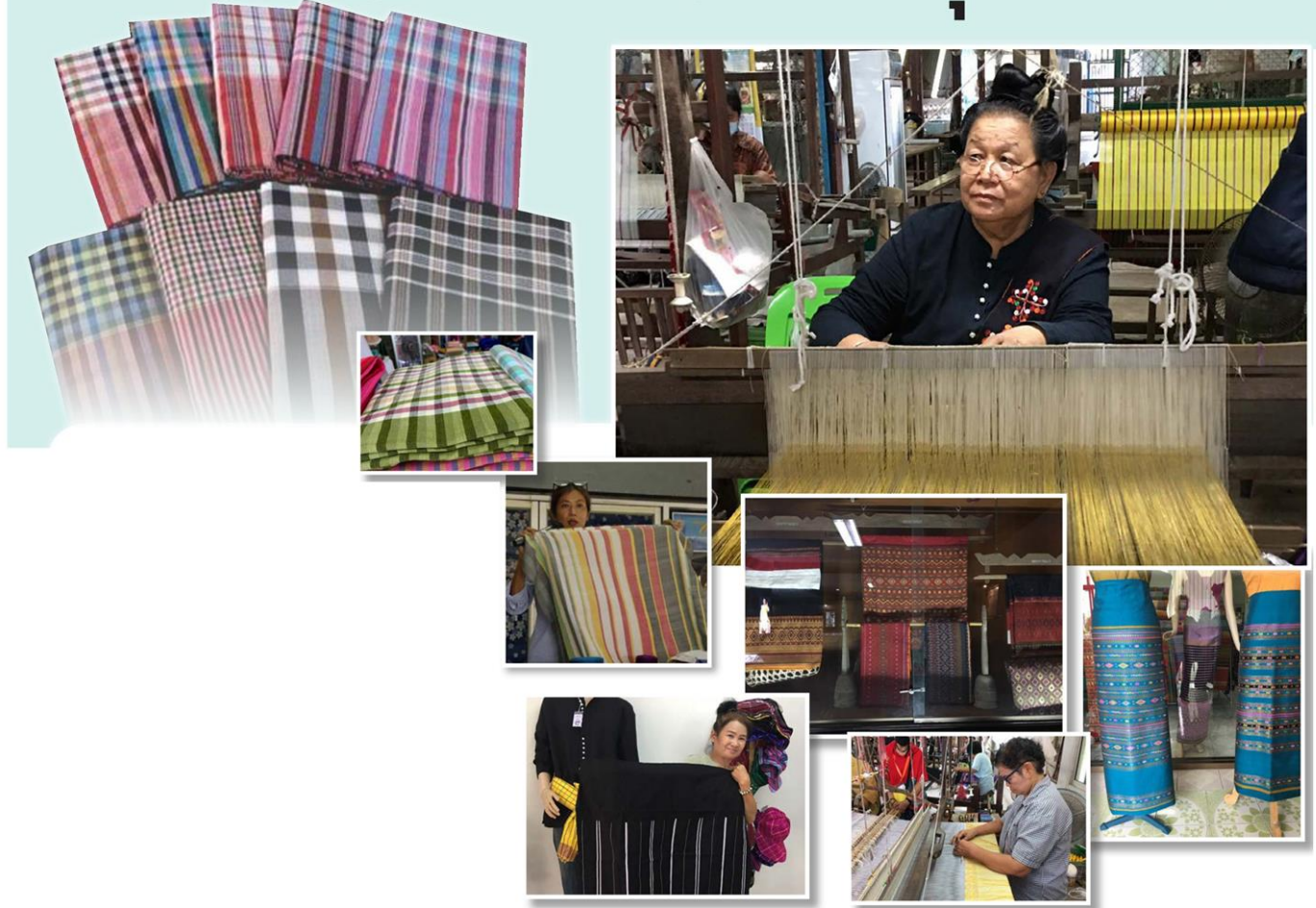

นวัตกรรมพัฒนาผ้าขาวม้าเมืองโอ่ง รับ New normal ส่งคนรุ่นใหม่คืนถิ่น

SMEs

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมของประเทศ ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหลังจากสถานการณ์โควิด-19 จะมีคนกลุ่มหนึ่งที่ตกงานและต้องกลับบ้านเกิด ด้วยเหตุนี้เอง กลุ่มเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เร่งผลักดันโครงการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย นวัตกรรมเพื่อชุมชน สังคม ให้เกิดเพิ่มมากขึ้นทุกพื้นที่ของประเทศไทย

โดยทาง วช. ได้มีชุมชนต้นแบบที่เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้นำมาแนะนำ นั่นคือชุมชนนวัตกรรมต้นแบบในพื้นที่ภาคกลาง : กลุ่มหัตถกรรมสิ่งทอ ที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้นำผ้าทอลายโบราณ อย่าง ผ้าทอจก และ ผ้าทอพื้นเมือง อย่าง ผ้าขาวม้า ผ้าทอกลุ่มไทยทรงดำ นำขึ้นมาปรับใหม่ เพื่อให้มีความร่วมสมัย และช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้กับช่างทอผ้า และชุมชน พร้อมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

สำหรับการพัฒนาผ้าทอของจังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีกรุงเทพ โดย “ดร.พีรยา สระมาลา” ซึ่งได้ดำเนินการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

พื้นเมืองให้มีคุณภาพ สามารถเพิ่มมูลค่า และช่องทางการตลาด ซึ่งจะส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

นางสาวจิราภา สุขเกษม ทายาทร้านผ้ามัดย้อม ผู้นำกลุ่มชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ กล่าวว่าตนเองมารับช่วงต่อการดูแลร้านผ้ามัดย้อมต่อจากคุณแม่ ซึ่งทำร้านผ้าพื้นเมืองมานานหลาย 10 ปี ซึ่งคุณแม่เป็นรุ่นแรกๆ ที่ได้มีการนำการทอผ้าจากในตำบลบัวขึ้นมาฟื้นฟู โดยรวมกับกลุ่มแม่บ้านที่สนใจ และบางคนเคยผ่านการทอผ้าจากอยู่แล้ว หลายคนไม่เคยทอผ้ามาก่อน แต่สิ่งสำคัญคือทุกคนที่มาทอผ้ากับเราตรงนี้ เขาจะต้องมีใจและอยากจะทำ เพราะฉะนั้นเขาจะยอมรับในขั้นตอน และพร้อมจะเข้าสู่ขั้นตอนตรวจสอบคุณภาพของทางร้านด้วย

โดยเราจะเริ่มจากให้ทอในลายที่ทอได้ง่ายๆ ก่อน แล้วก็ดูความสามารถของเขาว่าไปทางไหน เพื่อให้ตรงกับความสามารถของเขา ส่วนลูกค้าเรามีหลายกลุ่ม บางกลุ่มจะชอบลายจากแบบดั้งเดิม ในขณะที่บางกลุ่มจะชอบลักษณะงานทอแบบประยุกต์ ซึ่งในระยะหลังจะเห็นกลุ่มลูกค้า ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่อายุน้อยลง ซึ่งกลุ่มนี้จะชอบอะไรที่เป็นลายประยุกต์ แล้วก็สีสันสดใสมากขึ้น

จุดเด่นหลักๆ ของผ้าคูบัวอยู่ที่ลวดลาย ซึ่งลวดลายที่เรานำมาใช้เป็นของชาวไทยยวน จะเป็นลักษณะการเลียนแบบลวดลายมาจากลายเก่าๆ ลายของเราจะมีไม่เหมือนไทยยวนของจังหวัดอื่นๆ แล้วก็ไม่ใช่เหมือนผ้าจากจังหวัดอื่นๆ เช่นกัน ทั้งการจัดเรียงลาย ทั้งวิธีการใส่สี จะเป็นเอกลักษณ์ผ้าคูบัวของจังหวัดราชบุรี

สิ่งที่เราภาคภูมิใจก็คือการสร้างงานของเราไม่ใช่เฉพาะที่คนทอ แม้แต่คนกรอด้วย ซึ่งเป็นแม่บ้านที่เป็นคนสูงอายุที่ออกไปทำงานอะไรไม่ไหว แต่สามารถมานั่งกรอด้วยให้เราได้ ซึ่งเดือนหนึ่งก็มีรายได้หลายพันบาท ก่อนข้างพอใจที่เราได้ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนหลายๆ กลุ่ม ส่วน วช.และ พช.จะให้การอบรม ซึ่งเราจะเอาความรู้ส่วนต่างที่นอกเหนือจากการทำผ้าเช่นเรื่องการตลาด การทำแพคเกจจิ้ง ช่องทางการขาย ซึ่งจริงๆ เป็นประโยชน์อย่างมาก

ด้าน นายวิสารห์ พูลศิริรัตน์ รองผู้ว่าจังหวัดราชบุรี กล่าวว่าราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีต้นทุนทางประวัติศาสตร์ ทัศนกรรม และความเป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นที่ทางจังหวัดส่งเสริมให้มีการแต่งกายของชนเผ่าที่มีอยู่ถึง 8 ชนเผ่า ทั้งไทยทรงดำ เขมร มอญ กะเหรี่ยง ไทยวน จีน ลาว ไทยพื้นถิ่น เดิมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ละที่ก็จะมีประเพณีที่แตกต่างกัน มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน แต่ก็อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข อาหารการกินพืชพรรณธัญญาหารก็อุดมสมบูรณ์ ที่ทาง

วช.มาสนับสนุนวิชาการทำให้ลายผ้าขาม้าแตกต่างจากเดิมหรือว่ามีมิติที่ขึ้นและลักษณะออกมาตรงกับความต้องการของคนในยุคปัจจุบันมากขึ้น จะทำให้ผ้าขาม้ายังอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยต่อไป

ผศ.ดร.อริศร์ เทียนประเสริฐ ที่ปรึกษาโครงการ กล่าวว่าโครงการ การพัฒนาชุมชนต้นแบบในพื้นที่ภาคกลาง : กลุ่มหัตถกรรมสิ่งทอที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ภาคกลาง ที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ มีวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นอัตลักษณ์โดดเด่น มาแต่โบราณ โดยนำองค์ความรู้ด้านการทอ การย้อม การออกแบบลวดลาย มาพัฒนาผ้าขาม้าในกลุ่มหัตถกรรมสิ่งทอให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์หลักก็คือ การนำองค์ความรู้ที่คณาจารย์ หรือนักวิจัยที่ทำการเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งทอมาเพิ่มคุณภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและนำองค์ความรู้เหล่านี้มาใช้กับสิ่งทอซึ่งเป็นผลงานหัตถกรรม โดยมุ่งเน้นเข้าไปสู่ชุมชนชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะมีภูมิปัญญาอยู่แล้ว นำองค์ความรู้มาต่อยอดสร้างเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ดีขึ้นกว่าเดิมสามารถสร้างรายได้ระดับสูงให้แก่ชุมชน

ทั้งนี้ ที่เลือกจังหวัดราชบุรี ประเด็นแรกคือเป็นจังหวัดที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ใช้เวลาในการเดินทางเพียงแค่วันเดียวก็ถึงแล้ว แล้วก็เป็นที่แหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญ โดยจะเห็นได้ว่าชาวบ้านยังทำเกษตรกรรมอยู่มาก แต่สิ่งหนึ่งที่มีอยู่มากในจังหวัดราชบุรีก็คือสิ่งทอไม่ว่าจะมาเป็นรูปของอุตสาหกรรมหรือหัตถกรรมผ้าขาม้าถือเป็นสิ่งทอสำคัญอันหนึ่งของจังหวัดราชบุรี ซึ่งยังมีคนทำอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะการทอผ้าที่ง่ายที่สุดคือการทอผ้าขาม้า แต่นอกจากผ้าขาม้าแล้วอาจจะมี ผ้าจก ผ้าคูบัว และที่สำคัญที่สุดคือจังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดเก่าแก่มากมีประวัติศาสตร์มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่อยู่มายาวนาน มีศิลปะมีวัฒนธรรมมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่มาก

และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้หลายคนจะต้องกลับคืนสู่ท้องถิ่นอันเป็นที่อาศัยหรือที่เรียกว่า การที่เราเข้ามาพัฒนาชุมชน สิ่งที่เราเห็นอย่างหนึ่งอย่างชัดเจนคือ คนที่จะทอผ้าส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้สูงอายุเป็นคนที่อยู่กับบ้านหรือว่าพอเสร็จจากงานเกษตรตอนค่ำๆมานั่งทอผ้าได้ดูบ้าน แต่กลไกการตลาด การตลาดออนไลน์หรือ e-commerce ต่างๆ เหล่านี้ยังอยู่ห่างไกลกับคนเหล่านี้อยู่มาก เพราะฉะนั้นบุคคลที่กลับมาท้องถิ่นเองโดยกระบวนการที่มีความรู้ในมิติอย่างเรื่องการตลาดกับการใช้คอมพิวเตอร์การใช้ระบบไอทีต่างๆ สามารถเพิ่มเติมเติมสิ่งเหล่านี้ได้อย่างดี

โดยกลุ่มคนเหล่านี้ สามารถเพิ่มช่องทางการตลาดใหม่ และที่สำคัญคือเขาไม่ต้องกลับออกไปทำงานที่อื่น เขาสามารถมาเติมเต็มชุมชนแล้วสามารถทำให้เกิดกลไกที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ทำให้เกิดทั้งเศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในชุมชนท้องถิ่นและยิ่งเราจะเห็นกรณีโรคโควิด-19 สิ่งหนึ่งที่เราเห็นมากกว่าที่ภาครัฐทำคือมีการกลไกการกระจายอำนาจจากการทำงานของ อสม. มันคือการกระจายอำนาจจริงๆ นั่นเอง

“ทุกวันนี้พ่อแม่ๆทั้งหลายทอผ้าไปขายที่ไหน คำตอบคืองานโอท็อปที่เมืองทองธานี แล้วมันก็ไปแข่งกันอยู่ตรงนั้นเต็มไปหมดเลย เพราะฉะนั้น ตรงนี้เมื่อเราพยายามสร้างอัตลักษณ์แล้วนี่คือผ้าขาม้าราชบุรี ต่างจากผ้าขาม้าที่อื่นอย่างไร โอกาสที่จะผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายขึ้นกว่าเดิมอย่างไร ช่องทางการตลาดเป็นตัวตอบใจที่สำคัญเพราะเรามีแต่ซัพพลาย แต่ความต้องการหรือดีมานด์การตลาดมันไม่มีให้เห็นชัด เพราะฉะนั้นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นก็คือการเชื่อมโยงโดยการใช้นวัตกรรมใช้องค์ความรู้ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเพิ่มเติมได้คือจากลูกหลานของตัวเองในท้องถิ่น ที่เขาจะกลับมาช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากที่มันน่าจะได้ผลดีที่ไม่แตกต่างจาก อสม. คอยช่วยควบคุมโควิด

สำหรับโครงการนี้ วช.ทำในลักษณะทำเป็นต้นแบบเพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญก็

คือเราไม่ใช่แค่อบรมคนเดียวแล้วจบไป เราทำเป็นตัวคลิปวิดีโอเป็น e-learning แล้วก็มียุ่มือแล้วจุดประสงค์หลักก็คือเราต้องการให้เป็นต้นแบบจริงๆสามารถกระจายส่งต่อได้ด้วยระบบกลไกของ วช. ด้วยระบบกลไกของจังหวัด สามารถต่อยอดกันไปกับชุมชนอื่นๆได้หรือแม้กระทั่งไม่ใช่ผ้าขาม้า หรืออาจจะเป็ผ้าทอชนิดอื่นก็เอาหลักคิดเอาแนวคิดนี้ไปต่อยอดได้เอานวัตกรรมหรือองค์ความรู้ต่างๆนี้ทำให้ตัวสินค้ามีคุณภาพดีขึ้น ต้นทุนอาจจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ราคาขายต้องเพิ่มขึ้นมาก

เช่นจากขายผ้าขาม้าผืนละ 70-100 กลายเป็น ผืน 300-500 แนนอนแรงจูงใจมันเกิดขึ้น และถ้ามีตลาดที่เพิ่มขึ้นคนก็จะหันกลับมาทำแล้วจะทำให้เกิดการต่อยอดจากรุ่นสู่รุ่น เพราะว่าเขาเห็นช่องทางของการที่จะเดินต่อไปได้มันก็จะมีคนรับต่ออันนี้ก็จะเป็อีกสิ่งหนึ่งที่จะอนุรักษ์สิ่งที่เป็นภูมิปัญญา ขณะเดียวกันก็พัฒนาต่อยอดด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม

ผศ.ดร.อริศร์กล่าวย่ำว่าเมื่อเราพัฒนาหัตถกรรมแล้วการตลาดต้องไปต่อยุ่ ชุมชนต้องมีรายได้ ตัวสินค้าต้องเป็นตัวดึงดูดให้คนเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้ เศรษฐกิจในพื้นที่ก็จะมีกระตุ้น เกิดการสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ได้ สามารถพัฒนาการท่องเที่ยว เกิดเส้นทางท่องเที่ยวแบบวันเดย์ทริปได้หรือการท่องเที่ยวแบบ New normalได้ เป็นการสร้างแนวคิดให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้ใช้ต้นทุนที่มีอยู่ในชุมชน ในประเทศโดยความคิดสร้างสรรค์ เกิดการต่อยอด ไม่ต้องพึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างเดียว

สามารถชมผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นนี้ ได้ในงานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2563 (Thailand Research Expo 2020) โดยจะมีพิธีส่งมอบผลงานโครงการ “การพัฒนาชุมชนต้นแบบในพื้นที่ภาคกลาง : กลุ่มนวัตกรรมสิ่งทอ” ระหว่างสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และจังหวัดราชบุรี พร้อมนำเสนอในนิทรรศการหัตถกรรมสิ่งทอจังหวัดราชบุรี ในวันอาทิตย์ที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ศูนย์ประชุมและนิทรรศการ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์ ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร .

